

suprà cap. 7, q. 3, n. 3. Quarta pro Sacerdotibus: Ezech. XLIV, 20: «Caput suum non radent, neque comam nuntient, sed tondentes attendent capita sua.»

88. Quinta pro reliquis iudeis in communi, Levit. XIX, 27: «Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam.» Ubi duplex prohibitio comprehenditur: Una, *Non tondebitis comam in rotundum*, idest, non imitabimini ægyptios et alios gentiles, qui id facere soliti sunt, ut patet Jerem. IX, 26, et c. XXV, 23, et c. XLIX, 32.

Nota ægyptii, et alii gentiles putabant suos deos figura rotunda, utpote omnium capacissima et perfectissima, præ cæteris delectari: idèque in illorum gratiam capita sua in rotundum attondebant. Immò etiam templa rotunda suis diis ædificabant, ut Numa Pompilius Vestæ, Augustus Cæsar omnibus universim diis: alii aliis speciatim. Igitur iudei, ne similes essent gentilibus, prohibiti sunt sectari hanc superstitionem.

89. Altera prohibitio est: *Non radetis barbam*. Nota. Hæc duo distincta sunt, radere barbam, tondere barbam. Rasio sit per novaculam; tonsio per forcipem. Ratione tota barba usque ad cutem excinditur: tonsione decurtatur, et in decentem formam redigitur. Voluit igitur Deus hebræos non excindere suas barbas usque ad cutem, sed eas retinere, ut etiam in vultu quamdam virilitatis et sapientiae formam ferre viderentur. Nam barba virilitatis ac virtutis insigne est.

90. Quares 1. An omnes hebrai hac lege fuerint obligati? Respondeo: Excipiebantur Levitæ et leprosi, qui in legali purificatione, ut suprà dixi, omnes corporis pilos radere jubebantur.

91. Quares 2. An hæc lex pertineat etiam ad christianos? Respondeo. Non pertinet quia cum sit cærimonialis, abrogata est. Unde liberum est christianis, vel integrum relinquere. Si tamen alicubi consuetudo invaluit radendi, vel tondendi, servari potest.

DE CERTO USU VESTIUM.

92. De vestibus Pontificum et Sacerdotum dictum est

cap. 7, quest. 5. De populi vestitu extat præceptum Num. XV, 38: «Loquere filiis Israel, et dices ad eos, ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinæ: quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, etc.» Hic tria insinuantur: Primo, quod iudei debuerint in extremitate vestium seu palliorum gestare fimbrias. Hoc etiam fecit Christus, ut patet Lucæ VIII, 44. Ubi mulier hæmorrhiosa legitur tetigisse fimbriam vestimenti Christi, et continuo sanata esse. Secundo, quod super has fimbrias circumcirca debuerint inducere et extendere filum, vel tæniam seu vittam hyacinthinam, ut hoc signo à gentilibus distinguerentur. Tertiò, quod gestando et videndo hujusmodi fimbrias, debuerint esse memores mandatorum Dei. Refert Hieronymus in cap. 23 Matth. iudeos solitos esse acutissimas spinas inserere suis fimbriis, ut ambulantes, per earum puncturam divinæ legis recordarentur. Utinam christiani sint tam solliciti circa memoriam mandatorum Dei!

CAPUT XVI.

DE REGIBUS VETERIS TESTAMENTI.

Hactenus actum est de iis, quæ spectant ad Synagoga et regimen Ecclesiasticum veteris Testamenti. Nunc agendum de iis, quæ concernunt regimen et politiam temporalem. Ac primò de judicibus ac regibus, qui in regimine temporali præsuerunt. De quibus hæc breviter discutienda sunt: 1. Quæ fuerit differentia inter reges et judices? 2. Qui, et quot fuerint judices? 3. Qui et quot fuerint reges? 4. Qui fuerint boni, et qui mali reges? 5. Quomodo creati fuerint reges? 6. Quomodo inauguriati? 7. Quomodo uncti? 8. Quod fuerit officium regum? 9. Quod jus in subditos? 10. An potuerint habere plures uxores? 11. An magnas divitias? 12. An copiosum equitatum? 13. Quales fuerint ipsorum consiliarii? 14. Quid ex his omnibus discere debeant reges et principes christiani?

QUÆSTIO I.

Quæ fuerit differentia inter reges et judices?

1. Republica hebræorum ab exordio sui usque ad captivitatem Babylonicam variis modis fuit gubernata: 1, per Moysen in deserto: 2, per Josue in egressu et divisione terræ promissionis: 3, per judices per divisionem terræ usque ad Samuelem: 4, per reges usque ad captivitatem Babylonicam. Nunc quæstio est, quæ fuerit differentia inter judices et reges? Respondeo: Fuit triplex potissimum differentia.

2. Primo judices erant principes populi, qui extraordinariè, et in necessitate à Deo suscitabantur eo fine, ut populum à servitute, et de manu hostium liberarent, unde et salvatores dicti sunt: Jud. II, 16: «Suscitavit Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus:» et cap. III, 9: «Clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos:» et 2 Esdræ IX, 27: «Dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.» Tametsi enim Deus fuerit primarius populi Salvator, 1 Reg. XIV, 39; tamen judices erant secundarii et subordinati, ut notat Augustinus quæst. decimaoctava super judices. At verò reges, ut plurimum, non excitabantur à Deo extraordinariè, sed multi vel jure successionis, vel electione, vel per vim et tyrannidem regnum occupabant, ut quæst. 5 videbimus. Nec eo dumtaxat fine, ut liberarent populum à servitute hostium, sed ut illum, sive pacis, sive belli tempore gubernarent.

3. Secundò judices non succedebant sibi invicem immediatè, sed post intervallum temporis. Nam quando unus judex, qui liberaverat populum ab una servitute moriebatur, non succedebat aliis, nisi populus, propter nova peccata nova servitute oppressus, peteret novum à Deo salvatorem: (Judicum III, 9, et cap. IV, 3.) Unde siebat aliquando, ut per multos annos nullus omnino esset judex: verbi gratia: Post mortem Othonielis, qui fuit primus judex inter eos, quorum fit mentio in libro Judi-

cum, transierunt 18 anni, antequam Aod, secundus judex à Deo suscitaretur. Nam populus, non nisi post tot annos afflictionis, petivit à Deo liberari: (Judicum III, 14.) At mortuo uno rege, mox alius succedebat. Nam reges, ut dixi, non tantum belli et servitutis, sed etiam pacis tempore gubernabant populum. Certe Salomon 40 annis in summa pace gubernavit: unde et rex pacificus appellatus est: (1 Paralip. XXII, 9.)

4. Tertiò tempore judicum non tam ipsi judices, quām Deus, qui eos suscitabat, dicebatur regere populum: at tempore regum reges ipsi censebantur gubernare. Nam cum populus tempore Samuelis, qui tunc erat judex, non amplius vellat habere judices, sed reges, dixit Dominus Samueli: «Non te abjecerunt, sed me ne regem super eos:» (1 Reg. VIII, 7.) Et Samuel populo: «Vos hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris:» (Ibidem X, 19.) Et iterum: «Dixistis mihi: Nequaquam, sed rex imperabit nobis; cum Dominus Deus vester regnaret in vobis:» (cap. XI, v. 12.) Ex quibus testimoniosis constat Deum regnasse tempore judicum: reges tempore regum. Et iudeos ideò suisse reprehensos, quod non amplius vellent à Deo per judices, sed à regibus more gentilium gubernari. Quo etiam spectat illud Judic. VII, 18: «Quando personuerit tuba in manu mea (inquit Gedeon judex) vos quoque per castrorum circuitum clangite, et clamate Domino et Gedeoni.» Et ibidem v. 20: «Clamaveruntque: Gladius Domini et Gedeonis.» Ubi Deo tribuitur primarium officium: judici secundarium.

QUÆSTIO II.

Qui et quot fuerint judices hebræorum.

1. In libro Judicum numerantur hi: 1. Othoniel ex tribu Juda: 2. Aod ex tribu Benjamin: 3. Samgar filius Anath: 4. Debbora prophetissa uxor Lapidoth: 5. Barac filius Abinoem: 6. Gedeon ex tribu Manasse: 7. Abimelech filius Gedeonis: 8. Thola ex tribu Issachar: 9. Jair Galaadites: 10. Jephite: 11. Abesan Bethleemites:

12. Abialon Zabulonites : 13. Abdon Pharathomites : 14. Samson filius Manue de tribu Dan. Hos secuti sunt Heli et Samuel , de quibus lib. 1 Reg.

2. Othoniel liberavit israelitas de manu Cusan regis Syriae : Aod de manu Eglon regis Moabitum : Samgar de manu philistinorum : Debhora et Barac (qui simul iudicarunt) de manu Jabin regis Chanaan : Gedeon de manu madianitarum et amalecitarum : Jephthe defendit illos contra ammonitas : Samson contra philistaeos. Abimelech non tam fuit iudex , quam tyrannus , quia vi principatum invasit , interfectis septuaginta fratribus suis , excepto Joatham , qui solus evasit. Thola , Jair , Abesan , Abialon fuerunt quidem judices , sed à quibus hostibus defenderint Israelem non constat ex libro Iudicium.

3. De plerisque narratur aliquid speciale. De Aod : «Utebatur utraque manu pro dextra : » (cap. iii, 15.) De Samgar : «Percussit de philisthiim sexcentos viros vomere : » (cap. iii, 34.) De Jair : «Habuit triginta filios , sedentes super triginta pullos asinarum , et principes triginta civitatum : » (cap. x, 3.) De Abesan : «Habuit triginta filios , totidem filias in matrimonium : » (cap. xi, 8.) De Abdon : «Habuit quadraginta filios , et triginta ex eis nepotes : » (cap. xiv, 13.)

4. Plura de Gedeone , Jephthe et Samsone. Et quidem de Gedeone haec potissimum : 1. Ab Angelo vocatus est , ut liberaret populum de manu madianitarum : 2. Petivit duo miracula pro confirmatione snæ vocationis : unum , ut exposito vellere in sicca area ros matutinus madefaceret vellus , et non aream : alterum , ut madefaceret aream , et non vellus. Utrumque factum : 3. Ante pugnam obtulit Deo sacrificium , igne de petra miraculosè erumpente , et sacrificium consumente : 4. Destruxit aram Baal , et aedificavit altare Domino : 5. Ex omni populo assumxit trecentos tantum viros pro bello contra madianitas : 6. Ex alterius somnio , et somnii interpretatione intellexit se fore victorem : 7. Mox ipse et trecenti viri cum eo ceperunt buccinis clangere , et confringere lagenas in circuitu castrorum hostilium , clamantes : Gladius Domini et Gedeonis : 8. Hostes territi , subito fugerunt,

et plerique propriis gladiis perierunt : 9. Reliqui à Gedone fugati et interficti sunt ; (c. vi et duobus sequentibus .)

5. De Jephthe haec : 1. Fuit filius meretricis : 2. Ejectus est à fratribus tanquam spurius , et habitavit in terra Tob : 3. Inde revocatus à galaaditis , ut pro ipsis pugnaret contra ammonitas : 4. Consensit ea lege , si devictis ammonitis , facherent illum populi principem : 5. Iturus ergo contra ammonitas , fecit votum Deo : (De quo voto supr. cap. 15 , n. 29 et seq.) 6. Feliciter pugnavit : (Judicium cap. xi per totum .)

6. De Samsone haec : 1. Natus fuit ex sterili matre , sicut Angelus futurum prædixerat : 2. Vinum et siceram non bibit ; erat enim Nazareus : 3. Suis manibus leonem dilaceravit : 4. In Ascalone percussit trecentos viros : 5. Cepit trecentas vulpes , et ligatis ad caudas earum facibus , combussit segetes philistinorum : 6. Dirupit vincula , quibus erat ligatus : 7. Arripiens mandibulam asini , interfecit in ea mille viros : 8. Sitiens bibit aquam miraculosè egredientem ex dente maxillæ : 9. Apprehendit ambas portas fores cum postibus suis , et sera , et impositas humeris suis portavit ad verticem montis : 10. Significavit Dalilæ meretrici in quo haberet vires suas : 11. Ablatis viribus , et effossis oculis , catenis vinctus est à philistæis , et in carcerem positus : 12. Inde in locum convivii ductus , ut ludibrio afficeretur : 13. Tunc invocato Domino , recepit vires ; et apprehendit columnas domus convivii , et sic tota domus corruit , ex cuius lapsu ipse et tria millia philistinorum perierunt : (Judic. XIII , XIV , XV et XVI .)

7. Quidam ex supradictis iudicibus commendantur in Scriptura , tamquam sancti , ut nominatim Barac , Gedeon , Jephthe , Samson : (Heb. xi, 32.) Ex quo sequitur falsum esse , quod aliqui calvinistæ asserunt , spurios seu illegitimè natos salvari non posse. Nam Jephthe fuit spurius : et tamen , teste Apostolo , salvatus est. Aliqui etiam miraculosè vel nati sunt , ut Samson ex sterili matre : vel votati , ut Gedeon : vel victoriam consecuti ; ut plerique .

QUÆSTIO III.

Qui et quot fuerint reges hebræorum?

1. Ante divisionem regni fuerunt hi tres: 1. Saul.
2. David. 3. Salomon. Post Salomonem secuta est divisio regni: et ex uno duo facta sunt. Alterum Juda, quod continebat duas tribus, Juda et Benjamin: alterum Israël, quod reliquas tribus completebatur. Et quidem reges Juda habitabant in Jerusalem: Reges Israel primò in Sichem, deinde in Thersa, postremò in Samaria. Reges Juda fuerunt hi:

1. Roboam, filius Salomonis.
2. Abia, filius Roboam.
3. Asa, filius Abiae.
4. Josaphat, filius Asae.
5. Joram, filius Josaphat.
6. Ochozias, filius Joram.
7. Athalia, mater Ochoziæ, uxor Joram.
8. Joas, filius Ochoziæ.
9. Amasias, filius Joæ.
10. Azarias, seu Oziæ, filius Amasiae.
11. Joathan, filius Asariæ.
12. Achaz, filius Joathan.
13. Ezechias, filius Achaz.
14. Manasses, filius Ezechiae.
15. Amon, filius Manassis.
16. Josias, filius Amon.
17. Joachaz, filius Josiae.
18. Joacim, seu Eliacim, filius Josiae.
19. Joachin, seu Jechonias, filius Joacim.
20. Sedecias, seu Mathanias, patruus Joachin.

Reges Israel fuerunt hi:

1. Jeroboam, filius Nabat, Ephrathæus.
2. Naadab, filius Jeroboam.
3. Baasa, filius Ahiae, de domo Issachar.
4. Ela, filius Baasæ.

5. Zambri, filius Elæ.
6. Amri.
7. Achab, filius Amri.
8. Ochozias, filius Achab.
9. Joram, frater Ochozia.
10. Jehu, filius Josaphat, Namsi.
11. Joachin, filius Jehu.
12. Joaz, filius Joachaz.
13. Jeroboam, filius Joæ.
14. Zacharias, filius Jeroboam.
15. Sellum, filius Jabel.
16. Manahem, filius Gadi.
17. Phaceja, filius Manahem.
18. Phacee, filius Romeliae.
19. Osee, filius Elæ.

2. Hic triplex differentia notanda est inter reges Juda et Israel. Prima, quod omnes reges Juda fuerint ex eadem tribu, nempè ex tribu Juda, et omnes ex familia David. (Excipio Athaliam, que habuit quidem maritum ex familia David, nempè Joram regem, sed ipsa fuit filia Achab, filii Amri.) At reges Israel fuerunt ex diversis tribubus et familiis. Altera, quod reges Juda, si non omnes, saltem multi manserunt in cultu Dei. At reges Israel, nullo excepto, fuerunt omnes idololatriæ; etiam Jehu: (4 Reg. x, 29.) Tertia, quod reges Juda, ut plurimum, jure successionis pervenerint ad regnum. At reges Israel variis titulis ac modis, ut quæstione quinta explicandum est.

QUÆSTIO IV.

Qui fuerint boni, et qui mali hebræorum reges?

1. Ratio dubitandi sumitur ex Scriptura, quæ uno loco asserit tres tantum fuisse bonos, ut Ecclesiast. XLIX, 5: «Præter David, et Ezechiam, et Josiam omnes peccatum commiserunt.» At alibi significat etiam alios fuisse bonos, ut Asam, Josaphat, Joam, Amaziam, Azariam et Joathan. Nam in gestis singulorum ponit hanc laudem: «Fecit rectum in conspectu Domini,» ut patet 3 Reg. XV,

11, et cap. xxii, 43. Et 4 Regum xii, 2, et c. xiv, 3, et cap. xv, 3.

2. Hæc difficultas sic solvit: Hi sex posteriores fuerunt quidem boni, sed non zelosi in religione et cultu Dei. Et idè laudantur quidem boni, quod fecerint rectum in conspectu Domini, sed simul reprehenduntur, quod excelsa non abstulerint, neque impediverint cultum idolatriæ. Nam sicut de singulis dicitur: «Fecit rectum in conspectu Domini,» ita mox additur: «Verumtamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis:» (3 Reg. xxii, 43 et alibi.)

3. Et David, Ezechias et Josias non tantum fuerunt boni, sed etiam zelosi in religione. Nam de Ezechia, et Josia disertè legimus, quod abstulerint excelsa ad impediendam idolatriam: (4 Reg. xviii, 3, et cap. xxii, 8.) De Davide verò, quod cum magna solemnitate deduxerit Arcam Domini in Jerusalem: (2 Reg. vi, 12.) Quod desideraverit Deo templum ædificare: (Ibidem vn, 2.) Quod in rebus majoris momenti nihil voluerit aggredi, nisi consulto priùs Deo: (4 Reg. xviii, 15, et cap. xxii, 2 et sequentibus.) Quod ad placandum Deum erexerit altare in area Ornan, et obtulerit holocausta pacifica: (4 Paralip. xxi, 26.)

4. Illud ergo, *Præter David, et Ezechiam, et Josiam omnes peccatum commiserunt*, sic debet intelligi: omnes reges Juda, præter illos tres, in eo peccarunt, quod ex quodam neglectu Religionis non abstulerint excelsa, nec impediverint idolatriam in suis subditis. Qui sensus colligitur ex ipso contextu. Nam initio capituli laudatur Josias à zelo Religionis, quod abstulerit *abominationes impietatis*, idest excelsa, lucos, sculptilia, statuas, ut explicatur 4 Reg. xxii, 5, et 2 Paralip. xxxiv, 4. Item, quod gentem suam, id est, judæos, qui sub Amon, et Manasse erant impii et idololatrae, perduxerit ad pénitentiam et pietatem, quod etiam prolixè recensetur 2 Paralip. xxxiv, per totum. Mox additur nullum alium regem fuisse parem Josiae in hoc genere, nisi Davidem et Ezechiam: caeteros omnes peccasse permittendo idolatriam, et relinquendo legem Altissimi: (4 Reg. xxii, 13.)

Et hoc modo dedisse occasionem ut regnum Juda, in pœnam delicti, occuparetur ab alienigenis, id est, à chaldaëis, et vasa templi cum populo transferrentur in Babylonem.

5. Dices: Non videtur ille esse sensus istius loci. Nam etiam Asa et Josaphat abstulerunt excelsa, ut expressè habetur 2 Paralip. xiv, 2, et c. xvii, 6. Factum ergo est omnes præter Davidem, Ezechiam et Josiam in eo peccasse, quod ex neglectu Religionis excelsa non abstulerint. Resp.: Asa abstulit quædam excelsa, sed non omnia. Priùs patet ex illo 2 Paral. xiv, 2: «Subvertit altaria peregrini cultus, et excelsa.» Posteriorū ex illo 3 Reg. xv, 12: «Purgavit universas sordes idolorum, quæ fecerunt patres ejus:» postea sequitur: «Excelsa autem non abstulit.» Josaphat verò, cum primum cœpit regnare, non ausus fuit auferre excelsa, in quo fuit culpabilis, juxta illud 3 Reg. xxii, 43: «Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in excelsis.» Postea tamen factus audacior, abstulit: 2 Paral. xvii, 6: «Cumque sumpsisset cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa, et lucos de Juda abstulit.» Utique ergo, tam Asa, quam Josaphat in hac re peccavit: ille quidem, quod non abstulerit omnia excelsa; hic verò, quod tarde abstulerit.

6. Nota. Per excelsa intelliguntur fana, vel facella, vel altaria in altioribus locis, ut in montibus, et collibus ad colendum Deum ædificata. Erant autem duplia: Quædam facta ad cultum falsorum deorum, et severè prohibita: Num. xxii, 41: «Duxit eum ad excelsa Baal.» Et Num. xxxiii, 51: «Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaam, disperdite cunctos habitatores terræ illius, confringite titulos, et statuas communite, atque omnia excelsa vastate:» et Deut. xii, 2: «Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes deos suos super montes excelsos et colles: dissipate aras eorum, et confringite statuas:» et 3 Reg. xi, 7: «Tunc ædificavit Salomon sanum Chamos, idolo Moab, in monte, qui est contra Jerusalem:» et c. xii, 31: «Jeroboam fecit fana in excelsis:» et 4 Reg. xvii, 9: «Ædificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis:» et Ib. v. 29:

«Unaquæque gens fabricata est Deum suum, posueruntque eos in fanis excelsis.» Alia ad cultum veri Dei facta, antequam templum esset ædificatum, de quibus 3 Reg. iii, 2: «Populus immolabat in excelsis, non enim ædificatum erat templum nomine Domini usque in diem illum.» Inter illa præcipuum erat in Gabaon, ut habetur ibid. v. 4: «Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi; illud quippe erat excelsum maximum:» et 2 Paralipom. i, 3: «Abiit Salomon cum universa multitudo in excelsum Gabaon, ubi erat Tabernaculum fœderis Dei.»

7. Hæc etiam excelsa, non tantum post, sed etiam ante templum ædificatum, fuerunt prohibita, ut docent Theodoreetus quæst. 11, Procopius et Abulensis in 3 Reg. c. iii, Ribera lib. 1 de templo, c. 2. Ratio est: quia Deus expressè mandavit judæis, ut non offerrent sacrificia in variis montibus et collibus more gentilium, sed tantum in uno certo loco, ubi vel Tabernaculum esset, vel templum. Deut. xii, 2: «Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes deos suos super montes excelsos et colles.» Et paulò post sequitur: «Non facietis ita Dominino Deo vestro: sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, et habitet in eo, venietis, et offerretis in illo loco holocausta et victimas vestras:» et infrà v. 43: «Cave, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem visideris, sed in eo quem elegerit Dominus.» Hinc Salomon fuit reprehensus, quod ante templi ædificationem immolaret in excelsis: 3 Reg. iii, 3: «Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis David patris sui, excepto quod in excelsis immolabat.» Et reliqui reges, qui illum secuti sunt, similiter fuerunt reprehensi, quod excelsa non abstulerint: tam ea, quæ facta erant ad cultum veri Dei, quam reliqua, quæ facta ad colendos falsos deos. Excipio Ezechiam et Josiam, qui, ut suprà dixi, abstulerunt. Excipio etiam excelsum Gabaon, in quo licuit offerre et immolare, ratione Tabernaculi, quod ibi conservabatur: (2 Paralip. i, 3:) in reliquis non licuit.

8. Atque haec obiter dicta sint ad concilianda Scripturae loca initio quæstionis allata, quæ videbantur inter se pugnare. Nunc ut clarius constet de probitate, vel ma-

litia singulorum regum, de singulis in particulari agendum est. Ac primò de Saule, Davide et Salomone, qui regnarunt ante divisionem regni. Deinde de regibus Juda, et de regibus Israel, qui posteà secuti sunt. Igitur

9. Saul initia regni fuit bonus, rectus ac simplex: 1 Reg. ix, 2: «Saul electus et bonus: et non erat vir de filiis Israel melior illo:» et c. xiii, 4: «Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset,» idest erat innocens, sicut puer unius anni, ut explicatur c. xv, 17: «Cum parvulus essem in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es, unxitque te Dominus regem super Israel.» Mansit autem in illa probitate duobus annis: 1 Reg. xiii, 4: «Duobus autem annis regnavit super Israel.» Postea à Deo desertus est propter inobedientiam. Fuit autem duplex illius inobedientia: Una, quia Samuel dixerat illi, ut differret holocaustum, donec ipse adesset. Non paruit. (1 Reg. xiii, 9.) Altera idem Samuel mandaerat illi, ut interficeret omnes amalecitas, nullo excepto. Neque tunc paruit. (1 Reg. xv, 3.) Propter utramque inobedientiam privatus est regno, sicut primi parentes propter unam inobedientiam expulsi sunt ex paradiso. Et ab eo tempore cœpit deseriri a Deo, nec jam amplius bono, ut solebat, sed malo spiritu agitabatur: 1 Reg. xv, 23: «Pro eo, quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex:» et cap. xvi, 14. «Spiritus Domini recessit à Saul, et exagitabat eum spiritus nequam.» Et tunc in locum illius unctus est David: (1 Reg. xvi, 13.) Nihilominus Saul adhuc vixit in regno 38 annis; et toto illo tempore Davidem persecutus est, quem sciebat à Samuele unctum esse in regem: (1 Regum xviii, 29.)

10. David fuit bonus, et vir secundum cor Dei juxta illud 1 Reg. xiii, 14: «Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum:» et Actor. xiii, 22: «Suscitavit illis David, regem, cui testimonium perhibens, dixit: Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum; qui faciet omnes voluntates meas.»

11. At peccavit, inquires. Verum est. Neque hoc disimulavit Scriptura, cum ait 3 Reg. xv, 5: «Ed quod fecisset David rectum in oculis Domini, et non decli-

«nasset ab omnibus , quæ præceperat ei cunctis diebus
«vitæ suæ , excepto sermone Uriæ Hethæ ,» id est , ex-
cepto dupli peccato , uno , quod adulterium commiserit
cum uxore Uriæ ; altero , quod ad occultandum hoc adul-
terium curaverit occidi ipsum Uriam : (2 Reg. xi.)

12. Quomodo ergo vir secundum cor Dei ? Id triplici
sensu intelligi potest : Primò , spectando ipsius zelum in
Religione , de quo suprà . Secundo , conferendo illum cum
plerisque aliis regibus , qui non fuerunt tamen boni , quam
David : 3 Reg. xi , 4 : «Nec erat cor ejus perfectum cum Do-
«mino Deo suo , sicut cor David patris ejus .» Et alibi .
Tertiò , conferendo illum speciatim cum Saule , ut hic sit
sensus : Quia Saul fuit inobediens Deo , privatus est re-
gno , successit illi David , qui erat obediens , et faciebat
omnes voluntates ejus . Hic sensus colligitur ex ipso tex-
tu . Nam 1 Reg. xiii , 13 sic legimus : «Dixitque Samuel
ad Saul : Stulte egisti , nec custodisti mandata Domini
«Dei tui , quæ præcepit tibi . Quod si non fecisses , jam
«nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel
in sempiternum , sed nequaquam regnum tuum ultrà
«consurget . Quæsivit sibi Dominus virum juxta cor suum :
«et præcepit ei Dominus , ut esset dux super populum
«suum , eo quod non servaveris , quæ præcepit Dominus .»
Et Act. xiii , 21 : «Exinde postulaverunt regem : et dedit
illis Deus Saul filium Cis , virum de tribu Benjamin .
«Et amoto illo , suscitavit illis David regem , cui testi-
monium perhibens , dixit : Inveni David filium Jesse ,
«virum secundum cor meum , qui faciet omnes volunta-
tes meas .»

13. Utrobique fit comparatio inter Saulem et Davidem .
Hujus obedientia commendatur ; illius inobedientia re-
prehenditur . Et juxta hunc sensum , qui est litteralis ,
hæc duo item sunt : Vir secundum cor Dei , et faciet om-
nes voluntates Dei . Ubi per voluntates non intelligit præ-
cepta Dei , quæ in lege Mosaica scripta sunt ; quia certum
est Davidem hoc sensu non fecisse omnes voluntates Dei ,
cum peccaverit contra præcepta Decalogi per homicidium
et adulterium ; sed intelligit mandata , quæ viva voce so-
lent dari per Prophetas aut Pontifices . Hæc enim servavit
David , non item Saul . Itaque in eo est differentia inter

utrumque , quod quando mandabatur aliquid circa regni
administrationem , David parebat ; Saul non parebat .

14. Salomon initio bonus ac sapiens : posteà per mu-
lieres alienigenas depravatus est , et idololatra factus :
3 Reg. xi , 1 : «Rex autem Salomon adamavit mulieres
alienigenas multas .» Ac deinde subditur : «Cumque jam
esset senex , depravatum est cor ejus per mulieres , ut
sequeretur deos alienos .» In pœnam hujus peccati divi-
sum est regnum ipsius , et major pars data Jeroboam :
Ibidem , v. 14 : «Quia non custodisti pactum meum , dis-
rumpens scindam regnum tuum : et dabo illud servo
tuo .» An autem egerit pœnitentiam , et salvatur sit , dis-
putat Pineda lib. 8 de rebus Salomonis et alii plures .

15. Roboam , filius Salomonis fuit malus . Peccavit au-
tem tribus potissimum modis : Primò , quia initio regni ,
spreto consilio senum , securitus est consilia juvenum . Et
sic dedit occasionem divisionis regni , quam Salomon suo
peccato erat promeritus : (3 Reg. xii , 8 et 2 Paralip. x. 8.)
Secundò , quia post tres annos tamen ipse , quam subditi de-
seruerunt Deum : (2 Paralip. xi , 17 , et c. xii , 1.) Tertiò
quia idolatriam , et multas alias impuritates concessit :
(3 Reg. xiv , 22.) Et ideo quinto regni sui anno punitus
est à Sesac rege Ægypti : (2 Paralip. xii , 2.) Mansit autem
in sua impietate usque ad finem vitæ : (Ibidem v. 14.)

16. Abia fuit etiam malus . Initio quidem regni coluit
Deum , et spem suam in illo collocavit , ut patet ex con-
cione ipsius , quam habuit in bello contra Jeroboam , re-
gem Israel : (2 Paralip. xiii , 4) : Ideoque insignem vic-
toriam obtinuit . At posteà «ambulavit in omnibus peccatis
«patris sui , quæ fecerat ante eum , nec erat cor ejus per-
fectum cum Domino Deo suo . (3 Reg. xv , 3.)

17. Asa filius ejus fuit bonus . Ac 1 abstulit effœminatos
de terra : 2. Purgavit omnes sordes idolorum , quæ
fecerant Roboam et Abia : 3. Maacham , matrem suam
amovit , ne esset princeps in sacris Priapi , et in luco ejus ,
quem consecraverat : 4. Subvertit specum ejus , et con-
fregit simulacrum turpissimum , et combussit in torrente
Cedron : (3 Reg. xv , 11.) Hæc tamen in illo reprehendun-
tur : Primò , quod excelsa non abstulerit . Aliqua quidem
abstulit : (2 Paralip. xiv , 2) ; non tamen omnia : (3 Reg.

xv, 14 :) Secundò , quod pugnaturus contra Baasam regem Israel , habuerit fiduciam in rege Syriae , et non potius in Domino Deo , sicut fecerat in bello contra atiopes ; quod objecit illi Hanani Prophetam : (2 Paralip. xvi, 7 :) Tertiò , quod eumdem Prophetam propter hanc increpatiōnēm conjecterit in vincula : (Ibidem v. 10 :) Quartò , quod circa finem vitæ , cum laboraret podagra , non quæserit Dominum , sed magis in medicoruī arte confusus sit : (Ibidem v. 12 .)

18. Josaphat fuit bonus , et multa præclare gessit : Primò misit Levitas et Sacerdotes per omnes civitates Juda , ut docerent populum legem Dei : (2 Paralip. xvii, 8 :) Secundò , abstulit reliquias effeminatorum , quæ remanserant in diebus Asa patris ejus : (3 Reg. xxii , 47 .) Tertiò , cum anteā non ausus fuisse auferre lucos et excelsa : (3 Regum xxii , 44 ;) tandem factus audacior , abstulit : (2 Paralipomenon xvii , 6 :) Quartò , progressu temporis instituit novam populi reformationem : (Ibidem xix , 4 :) Quintò , cum moabitæ et ammonitæ contra illum insurgerent , ipse , publico jejunio indicto , supplex ad Deum confugit , et insignem victoriām obtinuit : (Ibidem xx , 1 .) In duobus tamen reprehensus est : Primò , quod Achab regi Israel præbuerit auxilium contra regem Syriae in oppugnanda Ramoth Galaad . Hoc objecit illi Prophetam : 2 Paralip. xix , 2 : « Impio præbes auxilium , et his , qui oderunt Dominum , amicitia jungeris . Et idcirco iram quidem Dei merebaris , sed bona opera inventa sunt in te , ed quod abstuleris lucos de terra Juda . » Secundò , quod amicitiam contraxerit cum Ochozia , filio Achabi : quod etiam illi objectum est à Prophetam : 2 Paralip. xx , 35 : « Post hæc init amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israel , cuius opera fuerunt impiissima . Et particeps fuit , ut facerent naves , quæ irent in Tharsis : feceruntque classem in Asiongaber . Prophetavit autem Eliezer ad Josaphat , dicens : Quia habuisti foedus cum Ochozia , percussit Dominus opera tua , contritaque sunt naves , nec potuerunt ire in Tharsis . »

19. Joram fuit malus . Acta ejus sunt hæc : 1. Accepit uxorem idololatricam , nempè Athaliam , filiam Achab regis Israel : 2. Occidit omnes fratres suos gladio , et

quosdam de principibus Israel : 3. Derelicto Deo , fabricavit excelsa in urbibus Juda , et prævaricari fecit habitatores Jerusalem : 4. Ideò ab Elia Prophetā per litteras reprehensus est , (quod contingit multis annis post raptum Eliæ) et graviter à Deo punitus . Pœnæ fuerunt hæc : Primò defecerunt ab eo idūmæi , et rebellaron : Secundò defecit etiam urbs Lobna , quæ erat in tribu Juda : Tertiò philistæ et arabes vastaverunt terram Juda , et diripuerunt omnem substantiam regis Joram , et insuper occiderunt ejus uxores et filios , excepto unico Joachaz , qui et Ochozias dictus est : Quartò Deus percussit illum insanibili languore alvi , quo toto biennio affligebatur . Et tandem longa tabe consumptus , egessit viscera , et mortuus est : Quintò populus non fecit illi exequias , nec sepelivit in sepulchro Regum . Hæc omnia habentur partim 4 Reg. viii , 17 , partim 2 Paralip. xxi .

20. Ochozias fuit etiam malus . Nam primò seductus est à matre sua Athalia : Secundò utebatur consiliariis ex domo impiissimi Achab , qui erat pater Athaliæ : Tertiò cum Joram filio Achab , rege Israel ivit ad bellum contra Hazael regem Syriae in Ramoth Galaad : Quartò eumdem Joram in bello vulneratum , et reversum in Jezrahel , invitit : Quintò ibi superveniens Jehu , utrumque occidit : ac simul delevit totam domum Achab , ut ipsi erat mandatum à Deo per Prophetam : (4 Reg. viii , 25 , et cap. ix , 7 , et 2 Paralipomenon xxii , 2 .)

21. Athalia , mater Ochoziæ fuit impiissima . Mortuo filio , oceupavit regnum : et ut sola posset regnare , interfecit omnes masculos stirpis regiæ præter Joas filium Ochoziæ , qui à sorore sui Josaba , uxore Jojadae pontificis occulte subtractus et absconditus est . Deinde anpo septimo Joas , auctoritate ejusdem Pontificis , publicè promulgatus est rex , et Athalia interfecta : (4 Reg. xi , et 2 Paralip. xxii .)

22. Joas primo bonus , posteā pessimus . Optimè se gessit quamdiù vixit Jojada pontifex , ex cuius directione et consilio hæc fecit : Primò curavit istaurari templum , quod sub Athalia , Ochozia et Joram fuerat neglectum , et fere collapsum : Secundò liberavit Jerusalem à periculo obsidionis ; misit enim Gazaeli regi Syriae magnam pecuniaē summam , partim ex thesauro templi , partim ex pa-

latio regio, ut non obsideret Jerusalem, cum ad eam obsidendarum appropinquaret. At mortuo Pontifice, delinatus est obsequiis principum Juda, et hæc patravit: Primò concessit exercitium idololatriæ: Secundò interfecit Zachariam, filium Jojadae pontificis, qui ipsum et principes Juda, totumque populum increpabat propter idololatriam, sed non impunè. Nam sequenti anno post mortem Zachariæ, tam rex ipse, quam alii omnes ab exercitu syrorum puniti sunt, et tandem rex à servis suis: (4 Reg. XII, et 2 Paralipomenon xxiv.)

23. Amasias imitatus est patrem suum. Nam initio fuit bonus, deinde malus. Gesta ejus describuntur 4 Reg. XIV, et 2 Paralipomen. XXV. Sunt autem hæc: 1. Confirmato regno, jussit jugulari eos, qui interfecerant patrem suum Joas. Non tamen filios eorum propter legem, quæ prohibet filios occidi pro patribus. Tunc enim adhuc erat observans legis Mosaicæ. 2. Collegit duplicum exercitum contra idumæos, qui jam pridem rebellaverant: unum ex populo Juda: alterum ex populo Israel. 3. Monitus à Prophetâ, ut dimitteret exercitum Israel, utpote impium, et à Deo alienum, obtemperavit, et victoriam obtinuit contra idumæos. Ex quibus interfecit decem millia, et totidem ex altissima petra præcipitavit. Hactenùs benè. Deinceps malè. 4. Rediens ex victoria, asportavit secum deos idumæorum, quos cœpit in Jerusalem adorare, et insensum illis adolere. Ob quam causam missus ad eum Prophetâ, dixit illi: «Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?» Cui respondit Amasias: «Num consiliarius regis es? Quiesce, ne interficiam te.» Tunc abiens Prophetâ, inquit: «Scio quod cogilaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisisti consilio meo.» 2. Post hæc traditus est in reprobum sensum, et insolentior factus propter supradictam victoriam, inito pessimo consilio, provocavit regem Israel ad bellum, putans quod et illum posset sibi subjugare. Rex Israel miratus temeritatem hominis, proposuit illi parabolam de carduo et cedro Libani, volens significare, quod sicut carduus nullo modo potest comparari cum cedro; ita rex Juda nullo modo possit comparari cum rege Israel. Non acquievit Amasias. Ita-

que rex Israel venit cum exercitu in Bethsames, quod est oppidum Juda, et ibi fugavit exercitum Amasiae. Ipsum Amasiam cœpit captivum, et duxit in Jerusalem; ibique diripuit omnem thesaurum templi et palatii regis; ac tandem relicto ibidem Amasia cum obsidibus reversus est in Samariam. 3. Interea moritur rex Israel. 4. Contrà Amasiam verò conspirant cives in Jerusalem, ed quòd propter ipsius defectionem à cultu Dei et introductam idololatriam multas calamitates paterentur. 5. Ipse, cognita eorum conspiratione, fugit in Lachis; sed frustra; nam ibi à conspiratis interfectus est.

24. Ozias, seu Azarias, filius Amasiae, cum esset 16 annorum, à toto populo electus est rex. Fuit quidem bonus, sed propter usurpatum officium Sacerdotale, quod ipsi non congruebat, à Deo punitus est lepra. Acta ejus describuntur 4 Regum XV, et 2 Paralip. XXVI. Sunt autem triplicia. Nam quædam contigerunt tempore belli, alia tempore pacis, alia circa finem vitæ. Tempore belli fecit hæc ex concilio et directione Zachariæ Videntis: 1. Munivit Jerusalem multis turribus. 2. In turribus collocavit machinas diversi generis, quæ sagittas et saxa jaciebant. 3. Instruxit exercitum trecentorum et septem millium et quingentorum. 4. Comparavit illis omnia armorum genera, clypeos, hastas, galeas, loricas, arcus, fundas, et his similia. 5. Edificavit Aïlat, sive Elath, sive Aïlam in finibus idumæorum, et restituit eam Judæ. 6. Sæpè feliciter pugnavit contra philistæos. 7. Destruxit murum urbis Geth, et Jabinae, et Azoti. 8. Edificavit oppida in ditione Azoti philistium. 9. Vicit etiam arabes et ammonitas, qui posteà coacti sunt illi dare tributum. Et propter tam celebres victorias divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Egypti. Tempore pacis deditus erat agricultura. Habebat plurimos vinitores in Carmelo, et alibi. Fodiebat cisternas ad colligendam aquam pro pecoriibus, quorum numerosissimos alebat greges. Tandem circa annum regni 43 propter multa præclare gesta in superbiam elatus, Sacerdotale officium ausus est usurpare. Nam ingressus in templum Domini, voluit adolere incensum super altare thymiamatis, obidente Pontifice. Mox lepra in fronte percussus, et à Sacerdotibus è templo